

Nog één keer flauwgevallen moertjes

Deze maand reageert Hayo Velthuis nog één keer vanuit verschillende invalshoeken op het verhaal over de bewusteloze koningin, naar aanleiding van de vele lezersreacties hierop.

Deze rubriek wordt gelezen, tenminste door sommige ontvangers van BIJEN. Dat constateert uw redacteur en vervolgens ook uw stukjesschrijver. Er staan dan ook leuke, wonderlijke waarnemingen in van allerlei aard. Vervolgens moet ik daar commentaar op proberen te geven. Ik kan dan wel een tekst inleveren van de gevraagde lengte, maar of dat dan ook een volledig of correct antwoord is op de vragen die je over zo'n wonderlijke waarneming kunt stellen, wordt door ons niet gegarandeerd.

Geen lijkwestie

Hoe onvolledig dat commentaar kan zijn blijkt uit de geschiedenis van de flauwgevallen moertjes. In het decembernummer van 2002 schrijft Wim Staring over dit verschijnsel dat zich voordeed bij het merken van enkele koninginnen. Ik schreef toen, dat het mogelijk een bedwelming was, veroorzaakt door het oplosmiddel van de lijm of verf. Lowie Veenstra reageert daarop in het maartnummer van 2003. Hij maakte het flauwvallen van de jonge moeder mee nog voordat er een lijm- of verfpot aan te pas was gekomen! Ik zocht er allerlei boeken op na, maar nergens vond ik iets over flauwvallende moeren. Ik besloot mijn commentaar dan ook met de conclusie, dat de Nederlandse imkers met deze waarnemingen bijengeschiedenis schreven en ik vroeg om verdere vermeldingen.

Vele reacties van de lezers

In haar inleidende zinnen bij het stukje van Lowie schreef Astrid al, dat naar haar mening, het laatste woord hierover nog niet was gezegd. En zij heeft gelijk gekregen! In de dikke en ook wel in sommige dunnere boeken wordt wel degelijk over het verschijnsel geschreven, maar dan heet het katalepsie (Duits) of catalepsy en epilepsis (Engels).

Een eerste reactie kwam van Albert de Wilde. Hij heeft meerdere keren het flauwvallen van moeren meegemaakt, met name wanneer hij de koningin in een merkbuisje probeerde vast te zetten; daarbij treedt blijkbaar stress op. Lijmgeuren hebben er niets mee te maken. Sinds hij is afgestapt van het gebruik

van het merkbuisje en 'uit de hand' merkt, trad het euvel niet meer op. Onno Bakker stuurde een artikel op dat verscheen in 'Bienenvater', uitgave 4 van 2001, pagina 18-20. Dat artikel is van dr. Moosbeckhofer en getiteld 'Königin in "Koma"'. En Toon de Groot stuurde het artikel van A. Schotanus op dat verscheen in het maartnummer van het 'Maandblad van de Vlaamse Imkerbond' getiteld 'Koningin in katzwijn' en waarin ook het woord spierverstijving wordt gebruikt, een woord dat ik intussen ook in Duitse artikelen tegenkwam.

Bij de vleugels beetpakken?

Al met al hebben we nu een hele lijst met termen, waarmee het verschijnsel wordt aangeduid. Met die woorden zoekend in de index van de dikke bijenboeken vind ik dan wel beschrijvingen van het verschijnsel en van de omstandigheden waaronder het optreedt, maar over de oorzaak weten we nog steeds niets.

Het flauwvallen van de moeren betreft steeds jonge moeren, die bevrucht en pas aan de leg zijn. Het treedt op bij het vastzetten of vasthouden. Een bepaalde manier van klemmen van de moeder, zoals Albert de Wilde beschrijft, kan ik niet als oorzaak vinden, want Borchert (1966) schrijft dat het gebeurt wanneer je de koningin bij de vleugels pakt in plaats van tussen duim en wijsvinger, waardoor ze met de poten geen houvast heeft. In het merknetje heeft ze dat wel, en het vrijhangen van de poten lijkt me dan ook niet de onmiddellijke oorzaak van de stressreactie. Ook in de Engelstalige literatuur wordt geschreven, dat het aan haar vleugels oppakken van de koningin de directe oorzaak is. Het betreft steeds jonge, actief leggende koninginnen. Bij het oppakken buigt de koningin het achterlijf naar voren en verstijft dan meteen. Ze blijft doorgaans enkele minuten, maar soms wel een uur in deze verstijfde toestand, terwijl er intussen eitjes uit het achterlijf kunnen komen. Wanneer ze weer bijgekomen is, hervat ze haar normale legactiviteit en is er spoedig niets abnormaals meer te zien.

Jonge pasleggende koningin

Opmerkelijk is het, dat katalepsie als ziekte wordt beschreven, als een zenuwstoring. De literatuur erover vind je dan ook in hoofdstukken, of in de

complete boeken, gewijd aan ziekteverschijnselen. Ook ons woord stress duidt op overmatige spanning. Of dat een goede invalshoek is staat niet vast, want waarom zou dan een nog niet leggende jonge koningin, evenals een wat oudere leggende koningin tegen die stressfactoren wel bestand zijn? Het is merkwaardig, dat het een reactie is van de koningin bij het begin van haar eileggen. Ik ben altijd geneigd de vraag te stellen waartoe de dingen dienen. Zou het een rol kunnen spelen bij een stille moerswisseling, waarbij de jonge koningin nog niet volledig is geaccepteerd en de oude nog niet door haar dochters is verwijderd? Toch nog onopgeloste vragen dus, waarover we nog menige avond kunnen fantaseren, maar waarvan het onderzoek heel moeilijk zal zijn.

Moosbeckhofer schrijft, dat Jordan (1959) denkt dat bij de jonge koningin het ovarium tegen de zenuwcentra drukt, die zich aan de buikzijde van het achterlijf bevinden. Als remedie raadt Jordan dan ook aan, die buikzijde zachtjes te masseren met de knop van een speld, maar dat wordt door de andere

schrijvers niet van hem overgenomen. Dat de moeder niet meer bijkomt van haar spierverslijving komt blijkbaar hoogst zelden voor, en mogelijk is dat dan meer het gevolg van de para-medische behandelingen die de imker toepaste. Daarom dus de raad om gewoon rustig te blijven als het u ooit overkomt, doorgaan met merken en de moeder eventjes in een kluisje laten betijen, voordat ze teruggaat in het volk.

Hayo Velthuis

Heeft u iets wonderlijks meegemaakt bij de bijen? Laat andere imkers ervan meegenieten! De redactie nodigt u uit om uw waarneming op te sturen per brief, schijf of e-mail aan schoots7@zonnet.nl of redactie@vbbn.nl.

Hayo Velthuis kan er een aanvullende of toelichtende reactie op geven.

bijen

PPO-BIJEN

Themadag winterbehandeling tegen de varroamijt

Christ Smeekens

Op 13 december 2003 is er een themadag over winterbehandeling tegen de varroamijt. Een duurzame geïntegreerde bestrijding biedt het meeste perspectief bij die bestrijding. Hierbij worden, op het goede moment, de juiste methoden en middelen gebruikt die zo weinig mogelijk nadelen hebben voor milieu en volksgezondheid.

Tijdens de broedloze periode in de winter zijn er mogelijkheden om de varroamijt te bestrijden. Indien er na de najaarbehandeling nog veel mijten in de bijenvolken zijn achtergebleven kan dit door een winterbehandeling alsnog worden gecorrigeerd. Door PPO-Bijen wordt op 13 december een themadag georganiseerd over winterbehandelingen tegen de varroamijt. Deze themadag vindt plaats bij PPO-Bijen, Ambrosiusweg 1 te Hilvarenbeek.

Indien de weersomstandigheden geen demonstratie met bijenvolken toelaten zal toch de werkwijze met oxaalzuur en melkzuur gedemonstreerd worden.

Programma

- 10.00 uur: Inleiding over duurzame geïntegreerde varroabestrijding
- 10.45–13.00 uur: Demonstraties gebruik melkzuur en oxaalzuur in bijenvolken in winterrust. Met oxaalzuur zal de druppelmethode, de sproeimethode en de verdampingsmethode worden gedemonstreerd. Van melkzuur zal de sproeimethode worden gedemonstreerd.
- 14.00–17.00 uur: Herhaling van het ochtendprogramma.

Indien u aan deze themadag wilt deelnemen dan graag uiterlijk 10 december bij ons aanmelden. Graag ook melden of u aan het ochtend- of aan het middagprogramma wilt deelnemen zodat wij deze dag goed kunnen laten verlopen. Voor koffie en thee wordt gezorgd.

Aanmelden kan telefonisch tijdens kantoortijden, 013-58 33 340 of E: infobijen.ppo@wur.nl